

Utnevning av høyesterettsdommere

Av Andreas Motzfeldt Kravik og Åsne Julsrud

Ola Borten Moe fra Senterpartiet har under henvisning til at Høyesterett ”er et viktig politisk organ”, foreslått at Stortinget skal delta i utnevningen av høyesterettsdommere. Den nåværende ordning er at et selvstendig organ innstiller kandidater til Kongen i statsråd som foretar utnevningene. Stortinget har ingen rolle i denne prosessen. Etter Bortens forslag vil regjeringen foreslå og Stortinget godkjenne kandidater etter en prosess som setter søkelys på Høyesterett som politisk aktør. Vi i Den internasjonale juristkommisjon Norge anser ikke dette som en god idé.

Dommere treffer beslutninger ut fra sin oppfatning av gjeldende rett. Dette innebærer en avveining av rettskilder som lov, forarbeider, rettspraksis og reelle hensyn. Avveiningen har ofte et innslag av skjønn, og mens det er stor enighet om hvilke faktorer som er relevante i avveiningen, er det ikke en tilsvarende enighet om vektleggingen av dem. Rettslige spørsmål er ofte tvilsomme, og det sier seg selv at dommers avveininger påvirkes av deres erfaringer og verdisyn og kan skifte ikke bare fra individ til individ, men også med endringer i tidsånden. Dette er likevel noe annet enn at dommere motiveres av partipolitiske oppfatninger.

Hittil har vi vært spart for at regjeringer tar partipolitiske hensyn ved utnevninger av dommere ettersom innstillingsorganets anbefalinger alltid har blitt fulgt. Undersøkelser som mener å påvise at dommere stemmer overensstemmende med politiske oppfatninger i den regjering som har utnevnt dem, er derfor vanskelig å forstå at kan være riktige. Slike oppfatninger har imidlertid en side mot dommers uavhengighet som det er mindre grunn til å kimse av.

Norge har et styresett som er basert på maktfordeling og uavhengige domstoler. Det betyr blant annet at Høyesterett kan tilsidesette lovgivning som anses grunnlovsstridig og offentlige vedtak preget av myndighetsmisbruk. Dette er vesentlige mekanismer i et demokratisk styresett som forutsetter at domstolene bevarer sin institusjonelle autonomi.

Det å politisere utnevninger av høyesterettsdommere, noe som uomgjengelig vil skje dersom Stortinget gis en aktiv rolle ved tilsetninger, vil svekke tilliten til domstolenes uavhengighet som er nødvendig for et velfungerende rettsvesen. En annen sak er at det kan overveies større åpenhet rundt de vurderinger som gjøres ved dommerutnevninger, eller om kompetansen til å utnevne høyesterettsdommere helt bør legges til et organ som er uavhengig av både regjering og Storting.